

ملیحه کرباسیان، فرهنگ الفبایی - موضوعی اساطیر ایران باستان، اختران، چاپ اول، ۱۳۸۴

پایگاه تاریخی میرهادی حسینی

<http://m-hosseini.ir>

اخیراً نشر اختران کتابی با حجمی کوچک با عنوان فرهنگ الفبایی - موضوعی اساطیر ایران باستان به چاپ رسانده که می‌توان آن را دومین کتاب ناشر در این حوزه، پس از کتاب گیلگمش کهن ترین حماسه بشری دانست. نویسنده کتاب خانم ملیحه کرباسیان می‌باشد که پیش از این کتابهایی از ایشان به همراهی آقای محمد کریمی زنجانی اصل در حوزه مطالعات ایران باستان دیده‌ایم.

نویسنده کتاب در مقدمه اشاره می‌کند که اگر چه تاکنون تعداد زیادی کتاب و فرهنگ نامه درباره اساطیر ایرانی نوشته و یا ترجمه شده؛ اما این کتاب به صورت فرهنگ و کلیدواژه‌ای به معرفی ایزدان، دیوان، پهلوانان، موجودات اسطوره‌ای و مکان‌های اسطوره‌ای پرداخته است و سعی شده تا از پرداختن به نظریات اسطوره‌شناسان در باب مسائل کلی اسطوره‌ای، ریشه‌شناسی واژگان و ارائه مباحث تخصصی صرف نظر کند. از آنجا که هدف این کتاب آن بوده تا برای مخاطب غیر متخصص اما علاقه‌مند مفید واقع شود، کتاب به صورتی ساده نگاشته شده است. همچنین از پرداختن به ایزدان مه‌ری نیز به دلیل آنکه مربوط به بحث میترائیسم در اروپا می‌شود و نام‌های آنان متعلق به فرهنگ یونانی است، و نیز مواردی که شخصیت ایزدی آنها هنوز اثبات نشده، پرهیز کرده است.

این فرهنگ از یک مقدمه بسیار مختصر و بخش‌های زیر تشکیل شده است: ایزدان و ایزد بانوان، دیوان و شیاطین، پهلوانان، زنان و مردان اساطیری، موجودات اساطیری، مکان‌های اساطیری. در این قسمت هر یک از موارد به گونه‌ای مجزا و به صورت الفبایی به همراه آوانگاری آن آمده و در آغاز به طور مشخص ذکر شده که

مربوط به چه دوره و آیینی است (زرتشتی، پیشازرتشتی، مانوی، حماسی) البته برخلاف اکثر فرهنگ‌ها که در پایان هر مدخل، منابع آن ذکر می‌شود، در این جا خواننده متوجه نخواهد شد که این مطالب از چه منبعی اخذ شده است.

بخش دیگر کتاب با عنوان پیوست‌ها شامل سه مقاله کوتاه با عناوین: «آفرینش در آیین زرتشت»، «آفرینش در آیین مانی»، «آفرینش در آیین زروان» آمده است. این مقالات در حجمی بسیار کم، اهم مطالب را بیان نموده که البته در این جا نیز مأخذ و منبعی ذکر نشده است.

بخش سوم کتاب تعلیقات است که به معرفی و توضیح تعدادی از نام‌ها و شخصیت‌هایی می‌پردازد که مربوط به اساطیر غیر ایرانی همچون هندی، بین‌النهرینی، یونانی، رومی و... می‌باشد. در این بخش نیز جای خالی منابع و رفرنس‌ها دیده می‌شود. ضمن این که هیچ یک از نام‌ها و مدخل‌های این بخش در نمایه پایانی کتاب ذکر نشده و خواننده برای یافتن نام و اطلاع از آنها مجبور است تمام این بخش را صفحه به صفحه جستجو کند.

در پایان کتاب، نمایه اسامی به صورت نمایه کلی، نمایه نام‌های زرتشتی، مانوی، زروانی و حماسی به صورت مجزا آمده و انتهای کتاب نیز به کتاب‌نامه اختصاص داده شده است.

فاطمه جهانپور